

Constituziun per la vischnaunca da Vuorz

1. Determinaziuns generalas
2. Organisaziun communal
3. Facultad communal
4. Vischnaunca burgheisa
5. Fatgs da baselgia
6. Mieds legals
7. Determinaziuns finalas

Denominaziun

Las indicaziuns davart las persunas, las funcziuns e las professiuns ella constituziun communal serefereschon ad omisduas schlatteinas, aschilunsch ch'ei seresulta buca enzatgei auter ord il senn dalla lescha.

I. Determinaziuns generalas

Art. 1

La vischnaunca da Vuorz ei ina corporaziun territoriala dil dretg public. Ella consista dallas persunas sesentas sin siu territori.

Vischnaunca

Art. 2

La vischnaunca exercitescha enteifer sias cumpetenzas legalas la suveranità sur tut las persunas e caussas che sesanflan sin siu territori.

Autonomia

Art. 3

La vischnaunca ha il dretg d'administraziun autonoma conform la legislaziun federala e cantunala. Ella procura ils pensums che surveschan al beinstar communal e per promover il svilup economic e cultural dil liug.

Administraziun autonoma e pensum

Art. 4

Habels da votar ein burgheis svizzers d'omisduas schlatteinas che han cumplenu il 18avel onn e ch'ei buca ugadai pervia da malsogna ni fleivlezia da spért.

Habilitad da vuschar

Art. 5

Dretg da vuschar en fatgs communal han las persunas ch'ei hablas da vuschar e che habiteschan sco burgheis ni domiciliai en vischnaunca. Scadina persuna che ha il dretg da vuschar ei elegibla en uffecis communal, sch'ella ei buca vegnida privada da quei dretg entras sentenzia penala.

Dretg da vuschar ed eleger

Art. 6

Parents e quina en lingia directa, consorts, tat e biadi, bab e fegl, frars, sir e schiender, quinau, aug e nevs, cusarins (mo consanguin)

Exclusiun

astgan buca seser el medem temps en suprastonza ni en ina cumissiun communal. Quei vala era per las dunnas. Vegnan parents elegi a medem temps en suprastonza ni en auters uffecis, decida el cass dil medem diember da vuschs la sort, qual sto desister.

Art. 7

Elecziuns per plirs uffecis

Vegn in candidat elegius per plirs uffecis, als quals el astga el medem temps buca appartener, ha el ladinamein da sedecider per in u per l'auter. Raschuns d'exclusiun el senn d'art. 6 fan l'elecziun nunvaleivla. Vegnan plirs candidats en il medem scrutini elegi en ina autoritad, alla quala els astgan tenor art. 6 buca appartener el medem mument, ei quel elegius, che era gia tochen ussa en uffeci e sche tuts candidats vegnan elegi per l'emprema gada quel, che ha fatg las pli bia vuschs.

Art. 8

Termins dallas elecziuns

Las elecziuns dils ufficials da vischnaunca han liug mintgamai el meins october e quellas dil cussegl da scola el decuors dalla primavera.

Art. 9

Entrada en uffeci e remessa da quel

L'entrada en uffeci succeda mintgamai all'entschatta schaner, quella dil cussegl da scola gl'emprem d'uost. Igl ufficial che seretrai ei obligaus da surdar siu uffeci en uorden.

Art. 10

Cuoz e limitaziun dil temps ufficial

La perioda d'uffeci cuoza mintgamai treis onns. Per il president communal, per suprastonts, cussegl da scola e revisurs da quen ei il temps d'uffeci sil medem post limitaus sin treis periodas (9 onns). Suenter ina pausa da treis onns ei la medema persuna puspei elegibla.

Art. 11

Suppleants en uffeci

Seretrai in ufficial ord ina raschun ni l'autra avon il temps, lu passa in suppleant en siu uffeci per il rest dalla perioda.

Art. 12

Indemnisaziun e paga

Suprastonts ed auters funcziunaris da vischnaunca vegnan indemnisai tenor il respectiv regulativ dalla radunonza communal ni a fundament d'ina cunvegna tenor contract.

Art. 13

In commenber d'ina autoritad communal u dalla radunonza communal sto prender stgisa tier tractaziun e votaziun sur fatgs, vid ils quals el ni in da ses parents tochen tier il grad da parentella menzionaus en art. 6 ein interessai directamein e persunalmein. Recusaziun

Art. 14

Scadin vischin ha il dretg da presentar alla suprastonza communal en scret propostas, pretensiuns e reclamaziuns. La suprastonza ei obligada da tractar talas petiziuns enteifer 30 gis. Petiziun

Art. 15

Iniziativas per mauns dalla radunonza communal ein da surdar en scret cun la motivaziun alla suprastonza. Ellas ston purtar silmeins 40 suttascripziuns valeivlas da vischins cun il dretg da vuschar. Iniziativa
La suprastonza ei obligada da suttametter ina tala iniziativa cun aschunter sia posiziun enteifer sis meins alla radunonza communal.

Art. 16

Mintga vischin ha il dretg da far propostas alla radunonza communal, priu ch'ellas crodien ella cumpetenzza da quella. Moziun
Quei vala era per fatschentas buca menziunadas sin gliesta da tractandas. Vegn ina tala proposta acceptada dalla radunonza communal, ha la suprastonza d'examinar quella e dar rapport en ina dallas proximas radunonzas.

Art. 17

Sin radunonza communal sa mintga vischin pretender dalla suprastonza communal in sclariment davart fatschentas pendentas ni arisguard la deliberaziun da talas. Informaziun

Art. 18

Las autoritads communalas ed ils emploiai da vischnaunca san secund la lescha cantunala da responsabladad vegnir fatgs responsabels per donns ch'els caschunan alla vischnaunca ni a tiazas persunas entras lur operar official. Responsabladad

Art. 19

Protocol

Igl actuar (nuder) meina protocol davart las tractandas ed ils conclus dalla radunonza communal sco separadamein era dallas sesidas da suprastonza.

Il protocol sto vegnir presentaus screts en ed approbaus cun la proxima caschun. Suenter l'approbaziun sto quel vegnir signaus dil president e d'il protocollist.

Art. 20

Investa els protocols

Ils protocols dalla radunonza communal stattan a disposiziun a mintga persuna cun dretg da votar per libra investa.

L'investa els protocols dalla suprastonza e dallas ulteriuras autoritads communalas vegn lubida mo lu, sch'ei sa vegnir fatg valer interess giustificai. Al dretg sin investa sa era vegnir satisfatg cun remetter in extract dil protocol.

II. Organisaziun communal

Art. 21

Organs communal

Organs dalla vischnaunca ein:

- a) la radunonza communal
- b) la suprastonza communal
- c) il cussegl da scola
- d) la cumissiun da baghegiar
- e) la cumissiun da quen e gestiun

a) La radunonza communal

Art. 22

Radunonza communal

La radunonza communal ei il suprem organ dalla vischnaunca.

Ella ei cumpetenta:

1. d'eleger
 - a) il president communal
 - b) ils suprastonts e suppleants da suprastonza
 - c) ils commembers ella cumissiun da gestiun e suppleants
 - d) ils commembers el cussegl da scola e suppleants
 - e) ulteriuras cumissiuns en survetsch communal
 - f) auters funcziunaris, aschinavon che l'elecziun da tals ei buca expressivamein surschada ad auters organs communal.

2. da concluder e reveder la constituziun da vischnaunca, leschas, ordinaziuns e regulativs communal da valur generala;
3. d'approbar il quen communal ed il preventiv e da fixar il pei da taglia;
4. da conceder expensas ch'ei buca previdas el preventiv e che survargan la cumpetenzza dalla suprastanza;
5. da cumprar e vender ni impegnar (metter sut) proprietads communalas, da conceder servituds cuzzontas, aschinavon che la vischnaunca burgheisa resalva buca quels dretgs;
6. da conceder il dretg d'explotar forzas d'aua tenor mesiras dil dretg cantunal;

La radunonza communal ei plinavon cumpetenta per tuttas autras funcziuns ch'ei buca surschadas entras dretg federal, cantunal e communal expressivamein ad in auter organ da vischnaunca.

Art. 23

La radunonza communal vegn convocada dalla suprastanza e quei silmeins tschun gis avon entras publicar las tractandas el feagl official da vischnaunca, ni en cass urgents sin tabla nera.

Convocar
radunonzas/
tractandas

Art. 24

Mintga radunonza communal convocada tenor uorden ei cumpetenta da concluder.

Cumpetent da
concluder

Art. 25

La radunonza communal astga deliberar fatschentas e far elecziuns mo sche quellas ein stadas publicadas tenor uorden. Las fatschentas ston vegnir tractadas ordavon en suprastanza.

Il presidi

Art. 26

La radunonza communal vegn presidiada (empalada) dil president communal. Ei quel impedius, surpren il vicepresident ni in auter suprastont las funcziuns dil president.

Preparaziun
dallas tractandas

Art. 27

Modus da votar Las votaziuns vegnan fatgas entras tscharna. Ellas succedan en scret, sche 5 dils votants presents pretendan scrutini. Tier votaziuns entras tscharna decida il pli absolut da quels che votan. Ein las vuschs ulivas, dat il president la decisiun. Tier votaziuns da scrutini vala il pli absolut dallas vuschs valeivlas ch'eiin dadas giu. Ein las vuschs ulivas, ei la decisiun negativa.

Art. 28

Modus d'eleger Las elecziuns vegnan fatgas per scrutini. Sche negin oppona, san ellas cun excepziun dall'elecziun dalla suprastanza, dils suppleants da suprastanza, dalla cumissiun da quen gestiun e lur suppleants succeder entras tscharna. Elegi ein quels che cuntanschan ell'emprema votaziun il pli absolut. Il pli absolut munta sin la mesadad dils cedels valeivels ch'eiin dai giu. La proxima cefra entira pli aulta ei igl absolut pli. En la secunda votaziun vala il pli relativ. Ei il diember da vuschs ulivs, decida la sort.

Art. 29

Reponderaziun In conclus sa da tut temps vegnir presentaus alla radunonza communal per reponderaziun. Sche la reponderaziun vegn pretendida per in conclus aunc buca in onn en vigur, lu san ins entrar en materia mo sche duas tiarzas decidan aschia.

Art. 30

Votaziuns ed elecziuns cantunales e federalas Cun caschun da votaziuns ed elecziuns cantunales e federalas stat l'urna semtgada en canzlia da vischnaunca duront il temps fixaus entras la suprastanza.

Art. 31

Material da votar Ils cedels ed il material da votar ston vegnir repartgi sil pli pauc treis jamnas avon il gi dalla votaziun. Tier elecziuns ein ils cedels da votar da surdar al votant sil pli pauc diesch gis avon il gi dalla votaziun.

b) La suprastonza communal

Art. 32

La suprastonza communal ei il suprem organ executiv dalla vischnaunca. Ella secumpona dil president e da quater suprastonts e ha quater suppleants. Suprastonza

La suprastonza destina mintgamai cun l'entschatta da sia perioda d'uffeci il vicepresidente sco era ils caus dils singuls departaments.

La successiun dils suppleants decida il diember da vuschs obtenidas.

Art. 33

Sco suprem organ executiv e da polizia ha la suprastonza surtut las suantontas cumpetenzas:

Cumpetenzas ed obligaziuns

1. exequir il dretg valeivel ed ils conclus dalla radunonza communal;
2. survegilar l'entira administraziun da vischnaunca;
3. administrar la facultad communal e tuts roms d'administraziun;
4. prender posiziun tier il quen annual e concepir il preventiv;
5. ella prepara tut las tractandas per mauns dalla radunonza communal;
6. concluder davart expensas buca previdas el preventiv tochen 20'000.-- francs en inaga e tochen 6'000.-- francs, sch'ei setracta d'expensas che serepetan onn per onn;
7. decider davart contracts e cunvegnientschas aschinavon che quei stat en la cumpetenzza dalla suprastonza;
8. decider arisguard menar process, recours ed outras proceduras da dretg;
9. representar la vischnaunca avon dertgiras ed autoritads;
10. exequir la pussanza poliziala appartenenta alla vischnaunca e la cumpetenzza penala ella procedura administrativa;
11. eleger funcziunaris da vischnaunca e cumissiun aschinavon che quella cumpetenzza e buca resalvada ad in auter organ;
12. eleger il persunal dall'administraziun communal.

Art. 34

La suprastonza vegn convocada tier seduta entras il president communal ni siu substitut aschi savens che las fatschentas pretendan. Sedutas

Sche dus suprastonts pretendan, ei il president obligaus da convocar ad ina sesida extraordinaria.

Art. 35

Cumpetent da
decider

La suprastonza ei cumpetenta da decider, sche silmeins treis commembers ein presents.

Art. 36

Votaziuns ed
elecziuns

En tuttas decisiuns vala il pli absolut dils commembers presents. Ei il diember da vuschs ulivs, lu decida il president, tier elecziuns la sort.

Art. 37

L'administraziun da vischnaunca sedivida en roms ni departaments, ch'ei repartgi sils singuls suprastonts sco caus da quels. Ils caus dils departaments han d'administrar, survigilar e controllar las fatschentas en lur roms e da rapportar leusura alla suprastonza. Il prender conclus resta resalvau alla suprastonza entira. Per fatschentas da meins impurtonza sa la suprastonza denton delegar cumpetenzas als singuls caus.

Art. 38

President
communal

Il president communal representa la vischnaunca anoviar. El empeila las radunonzas communalas e presidescha las sedutas da suprastonza. Il president prepara la gliesta da tractandas per la suprastonza. El procura mintgamai ensemen cul cau dil departament ch'ils conclus pri vegnien exequi. En cass urgents astga el da sez ano prender provisoricamein las mesiras necessarias.

c) Il cussegl da scola

Art. 39

Cumposiziun

L'administraziun e la survigilanza da tut las scolas ei caussa dil cussegl da scola che vegn elegius dalla radunonza communal. El secumpona tenor las statutas dil consorzi da scola e scoletta Vuorz/Andiast.

Art. 40

Incumbensas e
cumpetenzas

Il cussegl da scola procura che las leschas federalas, cantunalas e communalas da scola vegnien observadas. Incumbensas specialas ein fixadas en las statutas dil consorzi da scola e scoletta Vuorz/Andiast.

d) La cumissiun da baghegiar

Art. 41

La cumissiun da baghegiar secumpona d'in suprastont communal e dus commembers ed in suppleant, che vegnan elegi tenor igl uorden da baghegiar. La cumissiun da baghegiar seconstituescha sezza cun eleger ord ses commembers in president ed in actuar.

Las cumpetenzas ed obligaziuns dalla cumissiun sedrezzan suenter igl uorden communal da baghegiar.

e) La cumissiun da quen e gestiun

Art. 42

La cumissiun da quen e gestiun secumpona da quater commembers e da dus suppleants. Els ein elegibels treis ga. La cumissiun seconstituescha sezza.

Cumposiziun

Art. 43

La cumissiun examinescha tuts roms dall'administraziun communal inclusiv la cassa e la contabilitad sco era fundaziuns ed autras facultads specialas.

Incumbensa

La cumissiun sa en entelgientscha cun la suprastonza trer tier per la revisiun dil quen igl inspectur cantunal da vischnauncas ni in fiduziari privat. En quei cass sa la cumissiun far part da lezza revisiun.

Art. 44

La cumissiun sco era igl inspectorat tratg tier dattan mintg'onn tochen sil pli tard ils 30 da zercladur in rapport en scret davart la controlla dall'administraziun e la revisiun dil quen cun la proposta arisguard l'approbaziun dil quen annual per mauns dalla radunonza communal. Constataziuns da meins impurtonza san la cumissiun ed igl inspectorat fixar en in rapport special alla suprastonza.

Rapport

III. Facultad communal

Art. 45

Facultad
communala

La facultad dalla vischnaunca secumpona:

- a) dallas caussas en diever public sco vias, piazzas, auas ed il sulom, vid il qual igl ei buca demussau proprietad privata (art. 664 CCS ed art. 148 e 149 lescha introductiva tiel CCS),
- b) dalla facultad administrativa, numnadamein dallas caussas che vegnan cun lur substanza messas directamein el survetsch dalla administraziun,
- c) dalla facultad d'utilisaziun, sco alps, pastiras, sorts, dretgs da pasculaziun cumina, dretgs da lenna e da pastira,
- d) dalla facultad da finanzas, sco capitals, daners, pretensiuns, funs ed ovras che vegnan salvadas ella proprietad dalla vischnaunca pervia da lur valeta da facultad e vegnan administradas ellas fuormas dil dretg privat (locaziun, affitaziun, vendita dils recavs) ni che vegnan utilisadas entras conceder dretgs d'utilisaziun speciala.

Art. 46

Administraziun
dalla facultad

La vischnaunca ha quitau per ina buna administraziun da sia facultad, per il manteniment e per ina commensurada rendita da quella.

Il quen da facultad duei basar sin in saun pei finanziel cun ina regulada amortisaziun e reserva.

Art. 47

Taxas da gudida

Per la gudida dallas alps, pastiras ed uauls vegnan las taxas fixadas tenor la lescha da vischnaunca dil cantun Grischun.

Art. 48

Taglias

Aschilunsch ch'il recav ord la facultad communal ed ord las ulteriuras entradas tonschan buca per cuvierer las expensas e per ina raschuneivla amortisaziun, impona la vischnaunca la taglia sin fundament d'ina lescha communal da taglia.

Art. 49

Eregia la vischnaunca ovras e cundrezs sco vias, aquaducts, correcziuns, canalisaziuns, rempars eav. entras las qualas ils proprietaris da schischom obtegnan avantatgs, specials ch'augmentan la valeta dils beins, sa la vischnaunca pretender ina commensurada contribuziun en fuorma da perimeter.

Contribuziuns da perimeter

IV. Vischnaunca burgheisa

Art. 50

Ils dretgs dalla vischnaunca burgheisa enteifer la vischnaunca politica ein fixai en la lescha federala e cantunala. L'organisaziun e la cumpetenzza giudiziala sedrezzan tenor ils statuts dalla vischnaunca burgheisa.

Dretgs

V. Fatgs da baselgia

Art. 51

Ils dretgs dalla pleiv restan garanti el senn dalla constituziun cantunala. La pleiv administrescha senza sia facultad.

La pleiv

VI. Mieds legals

Art. 52

Conclus e decisiuns dalla suprastonza e dalla radunonza communal san vegnir contestai enteifer 20 gis sin via da recuors tier la dertgira administrativa.

Dretg da recuors

Castitgs e fallonzas decretai dalla suprastonza communal san tenor la procedura penala dil cantun vegnir contestai enteifer 20 gis sin via da recuors tier la dertgira administrativa.

VII. Determinaziuns finalas

Art. 53

Revisiun

La constituziun presenta sa vegnir revedida da tut temps totalmein ni parzialmein entras ina decisiun cul sempel pli dallas vuschs. Mintga revisiun va en vigur cun la decisiun respectiva.

Art. 54

Vigur

La constituziun presenta va en vigur sunter esser stada acceptada dalla radunonza communal. Per l'approbaziun eis ella da presentar alla Regenza che examinescha sia legalitad. Quei vala era per scadina midada ni cumpletaziun posteriura dalla constituziun communal.

Art. 55

Abrogaziun

El mument che questa constituziun va en vigur vegn la constituziun da vischnaunca dils 14 da fevrer 1997 cassada. Quei vala era per tuttas leschas, reglaments, uordens e conclus da vischnaunca che stattan en contradicziun cun la nova constituziun. Aschia ei vegniu concludiu dalla radunonza communal dils 18 da zercladur 2004.

Il president communal:

Igl actuar:

Conrad Dalbert

Michael Sutz